DE MELLIS ORIGINE, ET USU DISSERTATIO Historico-Medica

AUCTORE

ALBERTO VENTURI

AVIENSI

Philoſophiæ, & Medicinæ Doctore.

VENETIIS Anno MDCCLXIII.

Typis Sebaſtiani Coleti.

SUPERIORUM PERMISSU.

REVERENDO D. FRANCISCO,

Illustrissimo Domino

PETRO VENTURI

ALBERTUS NEPOS S. P. D.

ME tanquam patriæ immemorem, quasi vero vestrum omnino oblitus fuissem, non amplius objurgabitis. Nam ego ingrati animi crimen semper horrui. En igitur longioris moræ æqua causa. Equidem, quantum potui, ne legentes tædio afficiantur, brevitati studui, quemlibet delectare, & persuadere curavi, ne quis adhuc de Apibus, & Melle demisse sentiat, immo ut quisque divini muneris ope, tum præsentem sanitatem ad longum tempus conservet, tum amissam jucunde recuperet. Alii, pusillanimi quidem, & sibi tantum nati, in perpetuum silere decre-

vissent; me vero (quidquid in posterum sit futurum) hanc ipsam Dissertationem, quam vobis, amantissimi Patrui, jure dico, quamque sapientissimus olim meus præceptor luce dignam putavit, pro communi omnium hominum utilitate, in lucem emisisse nunquam pœnitebit.

DE MELLE

DISSERTATIO.

CIrca Mellis originem variæ ſententiæ ſunt. Veteres a recentioribus omnino diſſentiunt. Videamus igitur, utrum Mel herbarum, plantarumque floribus adventitium ſit, an vero ipſis ingenitum, an rudes particulas in Mel vertendas ab immenſis floribus Apes decerpant. Galenus (1) nec ſuccum, nec fructum, nec plantarum partem eſſe Mel, ſed ab aere prorſus venire putavit, narravitque, agricolas, cum æſtivo tempore ſuper arborum frondes Mellis copiam invenirent, ludo cantilenam hujuſmodi ceciniſſe: Jupiter Melle pluit. Proinde, ſequitur ille, conſtat materiam, ex qua Mel generatur, rori eſſe congenerem; eo tamen diſcrimine, quod ejuſmodi roris ſpecies præ vulgari raro decidat.

Vir-

(1) Lib. III. Facultat. aliment.

Virgilius Galeni ſententiæ favens, eleganter cecinit (1):

Protinus aerii Mellis cœleſtia dona
Exequar . . . .

Hæc præclare vertit doctiſſimus Annibal Carus:

Dirò continuando anco del Mele
Dolce, che l' aria ſtilla, i don celeſti.

Idem confirmat Plinius (2): Mel, inquit, ab aere venit, & potiſſimum in ortu ſyderum, & canicularibus præſertim diebus generatur, non omnino ante ortum Virgiliarum, ſed mane naſcente die. Ideo prima aurora arborum frondes ita Melle irroratæ olim inveniebantur, ut ſub dio tunc degentes, quaquaverſum inunctas Melle veſtes, ac tenaces capillos ſentirent. Præterea ipſe dixit, Mel ſuapte natura purum, & liquidum eſſe, ſed vaporibus e terra erumpentibus, nec non vegetabilibus, e quibus illud Apes exſugunt, non parum alterari; adhuc tamen cœleſtis naturæ ſuavitatem redolere. Galeno tamen prorſus non hæſit Plinius, ſed ipſe aeris atmoſphæram prætergreſſus, *Mel Cœli ſudo-*

do-

(1) Initio Georgicon Lib. IV.
(2) Cap. XII. Lib. XI.

dorem , *sive nonnullorum syderum salivam esse* opinatus est ; idcirco illi contigit, quod plerisque, qui nimis audentes fictis hypothesibus se se irridendos exhibuerunt ; nam primaria rerum principia caliginosa nocte premit Deus. Utcumque vero se res habeat, quidquid e Cœlo roris forma cadit, sive illud rude, sive perfectum illud sit, id Melli nihil tribuere equidem non assererem, cum revera probare non possem ; veritati tamen consentaneum est, Apes ex herbis, & plantis potissimam, sed non omnino rudem materiam excerpere, eamque deglutire, & tandem in perfectum Mel commutatam emittere, quod herbæ, sive plantæ, cujus floribus Apes magis delectatæ fuerint, adhuc qualitatem retinet. Ideo amarissimum est illud Mel, quod in Sardinia colligitur, quoniam Apes ex absynthii floribus materiam educunt. Reaumurius celeberrimus Philosophus Academiæ Regiæ Parisiensis docuit, ex florum succo dulci, & ipsi Melli aliquantulum simili, ab Apibus operariis Mel colligi, sed ipsi, ut in verum Mel abeat, insignem alterationem, quamvis non tantam, ac cera subit, subeundam esse. Hujus rei ratio a supracita-

ti

ti viri experimentis, & observationibus facile deducitur, qui Apes domi colebat, alebatque, ut solo sacchari syrupo ad id parato vescerentur; ipsæ tamen invitæ solo saccharo per aliquod temporis spatium se se nutrierunt, quo elapso, disruptisque alvearibus, Mel repertum fuit, aliquid quidem sacchari sapiens, quod tamen erat verum Mel. Revera enim non illud simpliciter transferunt, sed ejusdem materiam, vel a floribus, vel ab alio quocumque excerptam devorant, & in ingluvie quadam servant, in qua certam subeundo alterationem, tandem in verum Mel convertitur, quod in tria tempora dividitur. Plinius anthinum illud vocat, quod Apes a floribus vere colligunt, a græco nomine ἄνθος, quod significat flos, & illud omnium optimum censetur; illud vero, quod æstate conficiunt, autumnali melius judicatur. Quæritur, utrum Melle crudo, an vero despumato uti melius sit. Mel crudum, inquit Dioscorides, *inflat alvum, & tussim proritat*, propterea despumati usus aptior est. A Serapione idem confirmatur: Mel, inquit, cujus spuma non est ablata, tussim facit, & ventrem laxat; idcirco despumato Melle uti oportet. Movere

vere tamen alvum ſolius crudi Mellis peculiarem nequaquam effectum eſſe mihi monendum ſupereſt, quoniam quocumque Melle vi leniter purgativa jam prædito idem præſtatur. Mel, quod ſenſim e favis liquidum exſtillat, cum ſuapte natura omnino purum ſit, depurari non indiget. Ejus mentionem fecit Gentilis; nam, inquit: *Mel, cum eſt purum, non indiget deſpumari, deſpumari autem expoſtulat ipſius impuritas*. Ob negligentiam ruſticorum hominum, ut revera puto, Mel deſpumandi uſus invaluit. Nam ipſi, ſive id fiat, eo quod Apium ſtimulos metuant, quia ſulphure omnes omnino necare non curant, ſive potius, ut totius vendendæ maſſæ pondus increſcat, cum favis innumeras Apes, inveterata jam conſuetudine, contundunt, & in poroſum poſtea linteum univerſam maſſam injiciunt, ac Mel inde exſtillans *Vergine* appellant: immerito tamen, cum ea contuſione effuſos earum ſuccos, & alias exiliſſimas inſtar pollinis particulas ſecum transferat. Omni igitur diligentia curandum eſt, ut, præclauſis bene omnibus oſtiis, ſubaccenſi ſulphuris ope univerſæ Apes intereant, nec prius removenda manus, quam cadere illæ omnino

 ceſſa-

cessaverint, & postea inversis alvearibus, si quæ in cereis cellulis mortuæ jacent, diligentissime extrahendæ sunt, ut purissimum, & optimum Mel colligatur, quod quidem despumari minime indigebit. Despumatum quodcumque Mel quocumque suæ speciei crudo Melle calidius est, nec ejus liquiditatem amittit, quamvis summum sæviat frigus; idcirco frigido autumno, & hyeme eo uti necesse est. Præterea Mel crudum, cum plurimum aquæ igne minime evaporatæ contineat, summo ita frigore condensatur, ut ejus omnem omnino liquiditatem perdat, & consolidescat, cumque minus calefaciat, idcirco vere, & æstate, illo uti oportet. Veteres Medici Melle crudo quædam electuaria confecerunt, quia ejus se se extricantes flatus in ventriculo mixtis simplicibus ad agendum vim addere posse putarunt; injuria tamen, dummodo suæ naturæ sit, idest minime adulteratum, injuria, inquam, Mel crudum flatulentiæ accusatur. Nam quæ flatus gignunt, humida, & frigida esse solent. Mellis species tot, tantæque sunt, ut a singulis recensendis merito abstineam, ne in levibus tempus amittam; nonnullas tamen species sapientes viri comme-

memorarunt, quaſi vero in quibuſdam tantum locis Mel optimum, in aliis minus optimum a divinis Apibus conficiatur. E veteribus Dioſcorides Mel Atticum aliis omnibus prætulit, atque etiam Mel Hyblæum laudavit, cujus meminit Martialis (1).

Mella jubes Hyblæa tibi, vel Hymettia naſci.

Horatius Mellis ex Inſulis Fortunatis hoc carmine meminit.

Mella cava manant ex ilice, montibus altis.

Valerius Flaccus boni Mellis Torinorum Indiæ mentionem fecit. Marcus Varro Siculum ſupra omnia extulit; nam inquit: *Siculum fert palmam, quod tibi thymum bonum, & frequens.* Noſtris temporibus Hiſpanicum, & Narbonenſe, quæ colore albiſſimo ſunt, omnium optima putantur; ego tamen nonnullorum pace dicam, quaſi inſipientes optimum optimo prætuliſſe, ac ſi inter omnia optima inferius reperiretur. Nam divinarum Apum Mel, quodcumque illud ſit, adeo optimum eſt, ut ſupra ſe majorem nunquam admiſerit perfectionem, dummodo, expoſito jam modo, puriſſimum colligatur, dummodo recenti utamur,

(1) Lib. xi. Epigr. 43.

mur, & peculiaribus climatis limitibus peculiaris ipsius usus decernatur. Ideo in planitie degentes confecto ibi Melle utantur, & incolis montium relinquant montanum. Nam cuicumque illud prædiligendum est, quod calori, aeri, herbis, plantarum fructibus, & aquis propiora affinitate principia continet, quibus natura a primis annis jam assuevit. Ne igitur veluti quadam amentia redarguar, Mel nostris usibus destinatum, efficacius nimirum, nec minoris vendendum, ego nunquam Hispanico postponam, quod, si forte optatos non præstiterit effectus, minime inculpandum est, nec deroganda divinis Apibus gloria, tanto labore parta, sed in profanum vulgus, & in eos, qui præcipiti occasione abutuntur, tota culpa conferenda est. Signa igitur tradenda sunt, ut perfectum Mel cognoscatur. Dicam pace eorum, qui albo colori multum tribuunt, ex eo potissimum signum non esse desumendum; nam ille interdum abest, salva Mellis virtute, quemadmodum Mel optimum flavo, subrubro colore præditum invenitur; veteres tamen, qui in res creatas impressisse Deum quædam signa opinabantur, ut earum virtus innotesceret, in

in gonorrhœam flavam flavo Melle usi fuissent. Si nobis fragrantiam Mellis olfactu distinguere datum esset, quemadmodum innumerabilia insecta subtilissimis allecta effluviis percipiunt, ad distinguendum Mel optimum, satis, superque haberemus. Sed quænam turbinata ossa in illis demonstrabuntur? Etiam hujus phænomeni invisibilem causam Anatomicis corroborandam fide relinquam, & potissimis signis enumerandis me expediam. Mel igitur nostri climatis optimum maxima dulcedine gustus organum afficit, aliquantisper subamarum est, grave, diaphanum, & si frigido in loco collocetur, in ejus superficie instar milii granula efflorescent, tactum digitis instar visci hærebit, & quo iners gutta cadet, ibi angustum tenebit locum, & si cucurrerit alio, cito patebit fraus. Verum, si rusticis hominibus incognita Mellis præstantia, & usus significentur, non solum ipsi Mel non violabunt, sed veluti sacrum Jovis nectar venerabuntur, & libentius Apibus, quam ingrato colendo solo operam dabunt, ut sese multiplicantes uberius mellificent. Aristomachum Solensem sedulam Apibus curam dedisse legimus, nimirum spatio octo

tri-

triginta annorum ; neque mirum id ſane videtur, quoniam Apes antiquis temporibus, non tanquam materiales prorſus machinulæ ſe ſe moventes, ſed tanquam divinæ mentis particulæ maximo in honore habebantur. Idcirco cecinit Virgilius (1).

Eſſe apibus partem divinæ mentis, & hauſtus
Ætherios dixere . . . . . .

Hæc egregie vertit inclytus Annibal Carus.

Credetter molti dotti ingegni, l' Api
Participar della divina mente
E di celeſte nutritivo ſpirto.

Si noſtris quoque temporibus magna de Apibus opinio vigeret, aut ſaltem edocti homines experiri curarent, quantas vires habeat præſtantiſſimum Mel, ipſi tanta damnandi ignavia optima Virgilii præcepta minime negligerent, ſed ſtrenue ineuntes curam, divinis poſtea muneribus cumulate compenſarentur. Nam ipſæ ab innumerabilibus formicis, quæ homines depauperare ſedulo labore contendunt, ipſæ, inquam, more diverſæ locupletare homines ſtudent, adeoque fervet opus, ut nonnullæ per dura ſaxa ſæpe errando atterant alas,

(1) Georgicon Lib. IV.

alas, nimioque pondere pressæ pulchra morte interficiantur. Supracitato loco eleganter cecinit Virgilius.

Sæpe etiam duris errando in cotibus, alas
Attrivere, ultroque animam sub fasce dedere.
Tantus amor florum, & generandi gloria Mellis.

Eleganti modo vertit supracitatus vir:

Spesso per aspri, e duri sassi errando
Consumar l' ali, e vi lasciar le penne;
E più talor, che sotto il grave peso
Abbandonaro ancor la propria vita.
Tanto de i fior desio, tant' è la gloria
Ch' an di comporre il Mel soave, e puro.

Nunc vero ad usum veniamus. Rite omnibus consideratis, in se omnia Mel habere dicendum est, ut in venereum virus cunctis omnino indicationibus satisfiat. Nam quemadmodum frigida est venerei morbi causa (veteres enim omnes morbos, qui febrim immediate non afferunt, a frigida causa oriri docuerunt), ita huic sua calefaciendi virtute opponitur Mel, & sane, ne ignis igni perperam adjiciatur, inquit Galenus (1): Mel in corporibus ca-

(1) De Facul. Nat. Cap. 16. lib. 2.

calidis cito mutatur, & bilescit, atque amarum efficitur, ut etiam vetustate (1). Cum autem calida temperamenta ob frigidam venerei morbi causam a crasi sua deflectant, idcirco etiam Mellis usus omni jure indicatur. Anno millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio a Christo nato ortus est is morbus, cum Neapolim obsideret Carolus VIII. Gallorum Rex. Ex insignis enim cujusdam scorti dira impuritate ea libidinis labes in Gallorum exercitum irrepsit. Hinc Galli, qui nondum ejusmodi morbum noverant, merito Neapolitanum; Neapolitani vero, qui illum e Gallorum exercitu contraxerant, Gallicum vocarunt. Verisimile interim videtur, ejusmodi morbum Hispanos ex India Occidentali in Europam advexisse, cæterisque nationibus in memorata obsidione communicasse. Apud enim Indos Occidentales perpetuo viget ille affectus, summaque percipitur ad contrahendum hunc morbum populorum proclivitas. Ipsum hunc affectum asserunt esse ad priscorum elephantiasim, nec ignotum fuisse Hippocrati, Avicennæ, ac Moysi, a quibus descri-

(1) 4. Simpl. Cap. 16.

ſcriptus eſſe videtur. Decimo autem quinto, ac ſexto ſæculo venerea lues per Europam valde propagata eſt. Sive vermiculi in ſanguinem introducti venereæ luis cauſa ſint, ſive acerrimum ſit principium, cui nonnulli tantam vim tribuerunt, ut acidis mineralibus corroſivis, nempe ſpiritui nitri, & vitrioli, & aquæ regiæ comparaverint, ſive ſit frigida uterina lympha, peculiarem quamdam acrimoniam evehens, ut ducta analogia ex ſymptomatibus veneni Apis, nempe ex partium rubefacta cuti, intumeſcentia, moleſto pruritu, & lancinante dolore, aliis concludendum in primis videbatur; tum vermiculis, tum acrimoniæ maximæ, quæ acuti dentis, ſive ſpiculi vices gerit, ut ab urethra effluxus ſanguinis aperte oſtendit, præſertim ſumma dulcedine Mel contrarium eſt, & ſane magnam vim Mellis ad dulcificandum eleganti carmine expreſſit Virgilius (1).

Hinc cœli tempore certo
Dulcia Mella premes, nec tantum dulcia, quantum
Et liquida, & durum Bacchi domatura ſaporem.

(1) Georgicon Lib. IV.

Hæc optime vertit doctiſſimus Annibal Carus.

. . . . Quinci in certa
Stagion premer il Mel dolce potrai,
Nè tanto però dolce, quanto ancora
Liquido, ed atto a tor l' aſprezza a quale
Via più ſi fuſſe duro vino, ed agro.

Clariſſimus Redi, rejecta veterum falſa ſententia, eſſe dulcia vermibus inimica, jamdiu factis experimentis, palam fecit. Præterea venereo viro ita inerti, & viſcido, ut modo ab aere, modo ab humore lymphatico ſuppeditato ſemper egeat vehiculo, ut transferatur, hæreat autem, ubi nullum invenit, & ideo ſolidis ſemper in partibus, etiam magna penetrandi, detergendique vi efficaciſſimum Mel opponitur, de quo Dominus Robertus James merito ſic loquitur (1). *E' poi il Mele aſſai penetrante, e detergente, ed è perciò buono in tutte le oſtruzioni, e per quelle ſpezialmente prodotte da umori tenaci, e viſcoſi. Quando il petto è pieno, e carico di materie, è il Mele molto giovevole, e promove l' eſpettorazione. In ſomma non vi è male, che naſca dalla flemma, o che ſia l' effetto d' una compleſſione fredda, per*

(1) In ejus Pharmacopœa ex Anglica lingua in Italiam verſa N. 303.

per cui non sia proprio; ma non è buono per quelli, che sono gracili, e caldi. Giova moltissimo a coloro, i quali la mattina si sentono incommodati da flemma tenace, e viscosa, che non possono cavar fuora senza difficoltà, e per tal effetto si può mangiare la sera disteso sul pane brustolato, oppure sciolto in qualche liquore tepido. Alcuni affermano, che bevuto col latte distrugge i vermi. E' stato già in uso nella Chirurgia per nettare le ulceri putride, applicandovi perciò il Mele, oppure il liquore, in cui esso sia stato disciolto. Et sane non solum sordes detergit Mel, sed etiam putredini insigniter resistit; idcirco, etsi omnibus septicis causis, etiam septico venereo viro, idest putrefacienti, ut gonorrhϾ jam testantur, mirum in modum opponitur. Babylonii corpora mortua olim in Melle sepeliebant, ut refert Dionysius Areopagita. Cujusdam Appii, qui recentes carnes in Melle diu conservabat, Joseph Donzelli meminit. Græcorum temporibus multa medicamenta Melle condiebantur; nam simplicia a putredine defendendi Melli facultas inest. Hæc verba, ni fallor, in Mesue legisse memini: Persica, poma, pyra in Melle sepulta, in capite anni reperiuntur recentia & illæsa,

ac ſi tunc ab arbore colligerentur. An igitur jure arguendus erit ille, qui memoratis a Joanne Pringle antiſepticis, ideſt myrrhæ, camphoræ, ſerpentariæ, floribus chamæmeli, & chinæ chinæ Mel optimum anteponat? Ut etiam Mellis antiſeptica facultas eluceat, ex quodam Commentario (1) hæc ad unguem tranſcripſi.
„ In hoc quaſi experimentorum curſu Beccarium citius dactylorum copia defecit, quam deſiderium; etenim cum diuturnitatem tantam nondum in his phoſphoris comperiſſet, quantam ſibi in animo propoſuerat; voluiſſet, ſi plures habuiſſet dactylos, condimenta alia experiri, quæ & illorum corpora ad longiſſimum temporis ſpatium conſervarent, & potentiam lucis non tollerent. Inter cetera rapiebat illum memoria Mellis; legerat quippe, animantium corpora, ac præſertim purpurarum carnes, floremque multo condita Melle, fuiſſe veteribus quam diutiſſime conſervata; nam Plutarchus ad centum annos inte-

„ gra

(1) De Bononienſi Scientiarum, & Artium Inſtituto, atque Academia Commentarii. Tom. ſecund. Pars prima n. 172.

„ gra fuiſſe affirmat, ad plurimos quidem certe Vitruvius. Sperabat ergo Beccarius, ſi dactylos habuiſſet, quos Melle condiret, eum ſe phoſphorum parare poſſe, qui ſervaretur ad poſteros. Spem tantam ſuſtulit dactylorum inopia. (1) Poſt commentariolum compoſitum dactylos alios nactus, hos Melle condivit; neque interim ad paſtillos ſuos, alioſque dactylos, qua ſale imbutos, exſiccatoſque, qua exſiccatos tantum redire deſiſtebat. Ac cum hæc exſcripſiſſem, & prope jam typis mandarem, quid his omnibus fuiſſet, nos monuit. Dactylos in Melle per annum ſervaverat integros, & ſine noxa. Singulis menſibus paſtillos, dactyloſque alios ad experimentum revocaverat. His ſenſim lux minui viſa fuerat, & ad brevius tempus in menſes ſingulos conſtare. Sextus tandem menſis omnem nitendi vim ſuſtulerat. Non ſic illis accidit, quos Mel conſervaverat. Hi enim cum jam annum in Melle fuiſſent, ſi in aquam calidam inijcerentur, tantam effundebant lucem, ut integris, & recens

e mari

(1) Num. 173.

„ e mari advectis nihil fere cederent .
„ Quam tantam facultatem non illi ta-
„ men retinuerunt, qui, cum Mel in vaſ-
„ culo ligneo (in ligneo quippe vaſculo
„ adſervabantur) propter æſtatis calores
„ ſe contraxiſſet , ſuper extantes madere
„ deſierunt . Hi cruſtam traxerunt quaſi
„ ſaccharo conditam . Horum ergo alii
„ lucem habuerunt nullam, alii aliquam,
„ ſed certe non tantam , ut poſſent cum
„ illis , quos undique complexum Mel
„ fuerat , comparari . Sic Mel diuturni-
„ tatis , quam adhuc Beccarius deſide-
„ rat, ſpem auxit.

Singula principia Mel componentia adeo minima ſejunctim ſunt , ut nudos oculos prorſus effugiant ; hinc eſt , quod nemo viventium unquam conqueſtus fuerit , licet prævigiles Apes , ubique locorum fures ex innumerabilibus herbis , & plantis meliora eripere conſueverint , quam quidem artem ſi ſtolidi latrones noſtrorum temporum haberent, ubique meliora impune furari poſſent, nec unquam furti accuſarentur . Ex hoc etiam igitur , quia varia principia ipſum Mel componentia adeo exigua ſunt , ut ſeorſim in floribus diſcerni non poſſint , ad ſubeunda capilla-

ria

ria vaſcula, & minima fibrarum interſtitia aptiſſima ſunt, ut in iis latens minima mole virus perfecte corrigatur, & ſane multiformi venereæ cauſæ, nonniſi multiformi remedio, & quidem mole proportionato erat occurrendum. En igitur præſto ſolum Mel, Mel, inquam, tenuiſſima eſca, omnium vegetabilium optima, & dulci ſapore jucundiſſima, pro minima vita ab infortuniis defendenda ſedulo innumerabilium multitudine Apium labore exquiſita, & a ſuccoſis omnium herbarum, plantarumque floribus diligentiſſime collecta, optimarum qualitatum aggeries, quibus tot diverſi effectus mirum in modum producuntur, remanente hominibus, & brutis longe inferiori alimento. Sed dolendum ſane eſt, quod plurium medicorum ignorantia Mel pro clyſteribus tantum præſcribatur, quaſi vero ignobili dumtaxat uſu hominibus datum eſſet, cum ob miram præſtantiam ad potiores effectus frequentius ore ſumi mereatur; nam præter detergendi, & tenui oleo lubricandi virtutem, alias ſane multas habet vires, nimirum impotentes ad Venerem erigit, boni ſeminis copiam creat, frigidas partes fovet, mi-

nimas

nimas vias aperit, humorum viſciditatem blande incidit, & corruptioni inſigniter adverſatur, ut propterea ad veneream luem edomandam mirum in modum efficax ſit, & nulli pharmacopolarum extracto ne minimum quidem comparandum; nam in omnibus illis naturæ principia per ignem partim deſtructa, partim omnino immutata ſunt; in eo autem, quæ natura produxit, incolumia, & perfecta prorſus invenies; eo tamen diſcrimine, quod, quæ natura diverſis finibus intenta per innumeros flores ſparſim diffudit, ea Apes in unum præſtantiſſima arte collegerunt. In tanto autem munere adhuc ne meliora repudiandi, deteriora vero ſequendi heu nimis pravus mos vigebit? O vos quotquot eſtis homines æſtuantes libidine ſine lege vagante, crudelium tandem pœnarum vi contorquendi, ſi increduli minime experiamini, quid valeat optimum Mel, ac ſi ego pretioſas margaritas ante ſues projeciſſem. Mihi animadvertendum ſupereſt, Mel purum eſſe oportere; illud enim, quod ſecundario ab univerſa maſſa exprimitur, minime idoneum eſt. Nam principiis a Mellis ſubſtantia alienis inficitur. Seligatur

tur ergo, quod e cereis cellulis ſenſim exſtillat, quod vulgo *Mel vergine* appellatur. Lento igne hoc purius pharmacopolæ reddunt, & Mellis deſpumati nomine inſcribunt, quod quidem fauſtiſſimum eventum refert, quamquam, nonnullis exilioribus principiis igne difflatis, & etiam multa aqua evaporata, calidius, & minus efficax ſit, & ideo frigida tempeſtate longior uſus poſtulatur. Ne integro quidem die ab impuro coitu neglecto, hac methodo Mel capiatur, nimirum duo mediocria Mellis deſpumati cochlearia, jejuno ventriculo, mane ſumantur; deinde lib. 1. tincturæ herbæ thè, aut tepida ad libitum aqua ſuperbibatur, tertium cochlear hora ſomni capiatur, nec aliquid ſuperbibere refert. Ita mane, & veſpere continuanda doſis eſt; donec ſeptem dierum ſpatio lib. 1. ceperis. Poſtea alteram libram aggredere; ſed duo cochlearia mane tantum ſumas, donec dierum progreſſu conſumpſeris omnino. Si eæ non ſufficiunt, eodem ordine, etiam tertia, quarta libra ſumi poterit. Nam Mel ita naturæ congruum eſt, ut tenerrimi infantes, rejectis omnibus aliis, non niſi mellea qua-

litate cibis delectentur, & gaudeant. A consueto victu recedere non est necesse, dummodo a mero abstineas, & tepidæ jam memoratæ potiones frequenter in usu sint. Verum hic præmonendum est, Mel citius, & tutius operari, antequam venerea lues manifestetur, quam ipsa jam manifestata. Initio enim causam sin otiosam, saltem minimos effectus producentem facile corrigit, sed temporis progressu, sive mora, sive sua instar fermenti natura, occulto semper modo virus multiplicatur, & suis valde viribus auctum, tandem fluidis, & solidis partibus potitum esse inexpectato ostendit, & tunc contra magnam causam diuturnus Mellis usus, sublata jam febri, requiritur, ut propositus finis obtineatur. Undenam igitur, ut multi practicæ medicinæ magistri adversus me insurgant, qui potissimam Mellis vim in septicas causas minime observarunt? Non aliunde profecto, quam quia occasio præceps semper neglecta fuit, illud nempe tempus agendi, & auxilia administrandi, quod propter materiæ fluxilitatem, & facilem mutationem citissime præterlabi consuevit, ideoque in primo etiam pronosticorum hæc verba exa-

ra-

ravit Hippocrates: volat occaſio, ut alii moriantur, priuſquam medicum vocent, alii, accerſito medico, derepente e vita diſcedunt: quinimmo tantam vim præcipiti occaſioni ipſemet Hippocrates tribuit, ut in libro de arte aſſerat, omnem morbum curari poſſe, ſi eam medicus arripiat. Etſi in omnibus igitur, præſertim adverſus veneream luem occaſio præceps attendenda eſt. Nam venereum virus quamvis malignum ſit, non adeo tamen malignum eſt, ut nocendi omnem omnino vim initio celet; nam cum ſit acre natura ſua, ſtatim, ac impuro coitu ſuſceptum eſt, ſummam urethram minimum in modum erodit. Ideo cum impuro ab hinc coitu prima vice minges, leviſſimum dolorem ſenties, quem inſtar rei nullius mali ominis omnes homines incauti negligunt, ſed eſt primarium ſuſceptæ luis ſignum, quod initio ſemper manifeſtatur, quemadmodum frequentia pulſus, quotieſcumque febris accenditur. Quando igitur virus ſepticum eſt in limine, ut in mingendo leviſſimus urethræ dolor, nec non apyreticus pulſus teſtatur, ſi expoſito jam modo Mel optimum capias, ipſum quaſi miraculo operari tandem doctus experien-

tia fateberis. Verum hic ingenue fatendum est; usui Mellis mechanicum praesidium fere statim post coitum aliquando fuisse praemissum, quod labiis tanquam ad sigillum pressis tacitus praetereo, ne ad peccandum sine noxa millenis hominibus incitamento sim; eo quippe respexit, ut lymphatica vasa exonerata fuerint, ne mali viri vehiculum superesset. Postea penis, & vicinae partes diligenter vino lota, diligenterque tersa fuerunt. Deficiente vino, aqua, aut urina pro commodo substituta fuit. Interim moneo antisepticam Mellis facultatem angustis limitibus minime coercendam esse. Ex hoc tamen in Melle adeo fidendum esse non putes, ut mira quoque praestet, etiamsi gangraena supervenerit; tunc enim pars motus, & sensus expers, frigida, & penitus putrefacta reparari nullo modo poterit, immo abscindi indigebit, ne sanis aliis partibus obsit. Igitur Mel optimum in principio semper exhibeatur, quando scilicet atra pars in gangraenam abire minatur, sed adhuc sensu praedita est, ut levi stimulo periculum fieri potest; tunc enim (dummodo non obstet febris, qua, aucto sanguinis motu, calidi Mellis usus

in-

interdicitur) fluidas, solidasque partes restaurabit optime. Nam plastica, hoc est formatrix facultas Melli indita est. Ad prophylaxin, hoc est ad prævitandam phthisin, quæ, docente magno Hippocrate (1), maxime fit ætatibus ab anno octavo decimo, usque ad quintum trigesimum; tunc enim adolescentes, & juvenes, quos juxta præceptum ejusdem Hippocratis oporteret nunquam satiari cibis, & impigros esse ad laborem, sæpissime plurimo se se ingurgitant alimento, & turpi otio libenter indulgent, propterea infirmatus fibrarum tonus exuberantem cibi copiam digerere non valet, quæ quidem in ventriculo plus debito detenta corrumpitur, & ideo depravatur chymus, postea chylus, & sanguis depravatur, & solidæ demum partes labefactantur; jam, inquam, ad prævitandam phthisin Mel sane aptissimum est; nam leniter purgativa vi supervacanea dejicit, & antiseptica facultate ad putredinem proclivia optime corrigit, nec non in quascumque septicas causas ad sustinendas vitales vires pro incorruptibili cibo inservit, & propterea

(1) Aphor. IX. Lib. V.

etiam ad prævitandam tabem, quæ ſanguinis ſputo ſuccedit (jam præhabita, & ſi opus fuerit, repetita ſanguinis miſſione, & adſtringentium ope conſolidatis vaſis, penituſque ſublata febri) magnopere commendatur, & ſane mira præſtitit. Sapientis medici conſilio, Dominus Joſeph Macchiavelli poſt hæmoptoe adeo ſalubre Mel expertus eſt, ut ſemper vegeta valetudine gaviſus fuerit. Bononiæ teſtis eſt pharmacopola Sanctæ Mariæ de Vita, Paulus nempe Andreas Parenti, ſane vir ob maximam in arte peritiam, ac tyronibus utilia ob documenta, a quo ille triginta Mellis libras, & amplius ſibi emit. In quibuſcumque morbis, qui in ſuppurationem jam tranſierunt, poſtquam acuta febris, ultra quadrageſimum diem producta, in chronicam mutata eſt, ut febrilis æſtus quaſi omnino extinctus videatur, jure Mel optimum, licet natura ſua calidum ſit, pro medicamento, & cibo præſcribitur, & medicum ſane neceſſitas urget. Nam ſepticæ quæcumque cauſæ vulgare alimentum facile corrumpunt, & niſi vitales vires incorruptibili ſuſtineantur, magis in dies deprimentur. Dominus Nicolaus Lemery e Regia Scien-

tia-

tiarum Parisiensi Academia de Melle ita loquitur (1). *Fra le buone qualità del Mele, egli è riconosciuto un alimento, ed un rimedio per coloro, il temperamento de' quali sia stato attenuato da un digiuno straordinario, e troppo lungo: noi ne veggiamo altresì degli effetti salubri nel principio della tisichezza, nel marasmo, e nell' altre malattie di consumazione, purchè sia preso a proposito entro a liquori appropriati, dopo aver fatti i rimedj generali*. Etiam Aurelius Cornelius Celsus pro tabidis inter cetera Mel proponit (2). Hic tamen monendum est, magno humorum, & solidarum partium vitio, ut assidua febris, & interrupti crebro somni testantur, septicum morbi fomitem per universam sanguinis massam, & nerveum succum diffusum esse, non nisi diuturnum Mellis usum convenire, & ideo fieri non posse, quin protracto calidi Mellis usu (tunc enim est desistendum) febricula crescat, quam in primis sistere si china chinæ datum esset, postea quamvis magna labes solo, & simplici Melle re-

pa-

(1) In eius Dictionario ex Gallica lingua in Italam verso N. 217.

(2) Cap. XXII. Lib. III. Tom. I.

pararetur. Ne igitur Mel tamquam inefficax inculpetur, cum solus ipse inertiæ condemnandus sis, jam neglecta occasione præcipiti; eo tempore, quo abest febris (initio enim semper abest in morbis frigidis) tuto Mel præscribendum est, & sane quid sua efficacia possit, ex felici postea eventu cognosces.

Abusus. Abundante saccharo, moderni rem gratissimam gustui facturi, in omnes ferme syrupos illud introduxerunt, & in Galeni diamoron, in theriacam Andromachi, & omnia electuaria quoque introduxissent, nisi quædam venerandis medicinæ patribus hærendi necessitas novis rebus studentes cohibuisset, serio minime considerantes, quod, si, rejecto saccharo, Mel pro omnibus syrupis, nec non aliis conficiendis adhiberetur, omnium optimæ qualitates, & quidem plurimi faciendæ pro hominum salute, iis simplicibus restituerentur, quibus innumerabiles multitudine Apes omnino furatæ sunt. Sed nescio quonam fato nostrorum temporum medici non satis habeant, ut ab antidotariis exulet, quantum fieri potuit; immo, si fert necessitas, ut efficacissimum, & perjucundum Mel præscribant, ingrato oleo miscent,

ſcent, quod re vera tum ipſum Mel ad agendum minus idoneum reddit, tum quoſdam ægros ita nauſea afficit, ut poſtea a reaſsumenda quamvis exigua doſi penitus abhorreant. Præterea mos eorum, qui ſemper uberi cum vehiculo capiendum Mel præſcribunt, minime probandus eſt. Nam ita fibrarum tonus interdum laxatur, ut in profluvium ſolvatur alvus. Quandoque igitur ſine ullo extraneo vehiculo Mel capere magis confert, quoniam in ſe leviſſimum ſemper habet, quod divinæ Apes e ſalubrioribus rivis hauſerunt.

Frequentius antiquis temporibus, quam noſtris, antequam ſcilicet adeo familiare ſaccharum evaſiſſet, frequentius, inquam, Mel in cibum obtinuit locum. Nam veteres valde ſalutiferum, uti revera eſt, experiebantur. Supracitato loco jam memoratus Lemery Mel ſupra ſaccharum ita extollit: *Del reſto, benchè l'uſo del zucchero abbia quaſi abolito quello del Mele, principalmente negli alimenti; il Mele però è ben ſpeſſo da preferirſi al zucchero, quando non ſi penſi affatto alla delicatezza del guſto, imperocchè, oltrechè egli è un' unione della ſoſtanza più pura, e più eterea d'infiniti fiori, che poſſeggono gran*

vir-

virtù, egli è più pettorale, e più anodino del zucchero, il quale non è, che un ſugo denſo della ſola canna. Etiam Dominus Robertus James Mel ſupra ſaccharum his verbis extollit (1). *Anticamente ſe ne faceva uſo, come oggidì ſi fa dello zucchero, e a dir vero, merita d' eſſer più uſato di quello, che è*. Corſos diuturnam egiſſe vitam Athenæus narrat, quia ipſis Mel in uſu erat. Interrogatus philoſophus quidam ſenex, quomodo ſe uſque ad majorem illam ætatem conſervaret, reſpondit: *intus Melle, foris oleo*. Mel igne tentatum, præter cetera, ſuum quoque oleum exhibet, quod ſimpliciſſimæ ejus aquæ connubium cito refugeret, ſed mediante ſale, ea inter ſe adeo arcte vinciuntur, ut ne analyſis quidem chemica omnino ſejungat, & potiſſimæ cauſæ ſunt, quæ ad diu vivendum magnopere conferunt. Nam molles fibras diu conſervant, ne tam facile rigiditatem ineant, & impediunt, ne citius quam par eſt, vaſorum orificia claudantur, per quæ diutius nutrimentum recipitur, & molli-

bus

(1) In ejus Pharmacopœa ex Anglica lingua in Italam verſa N. 303.

bus partibus applicitum retinetur. Id videre eſt in arboribus, quæ prope rivos, ſive pinguibus in terris longius creſcunt, & ſerius ſeneſcunt, quam ceteræ arbores macris in terris, procul a rivis conſitæ. Sic larices plurimo oleo affluentes mira mole in trinam dimenſionem expanduntur, & diutiſſime vivunt. Tu vero Alchymiſta, qui non ſolum ob ignobilia metalla in aurum vertenda, ſed etiam ad reparandas vires, & longævam vitam ducendam philoſophorum lapidem quæris, atque, cum e fœtidiſſimis excrementis idoneum idcirco menſtruum educere non poſſis, dolens ſuper ea crebro ſuſpiras, & altis meditationibus mentem defatigas, deſine, pace tua, improbo labore manus fruſtra conterere, & fumo faciem fruſtra denigrare, & arcanis chartis fruſtra impalleſcere, majorumque natu hominum, quorum facta imitaris, deplorandum exitum perhorreſce. Somniatum auri ſemen, quod nec digeri, nec in nutrimentum faceſſere ſua duritate unquam poſſet, quod in ignem injectum, inſtar lapidis, ut fertur, reſiſtit, ex quo denominatio orta eſt, ecquis ſanæ mentis ad reparandas vires, & longævam vitam ducendam ineptum eſſe non

vi-

videt? Ego vero ad id munus omnium vegetabilium optimam; puriſſimamque ſubſtantiam, & tibi, & quibuſcumque proponam; Mel nimirum, illud nectar liquidum, terræ Regibus dignum, ideoque tibi minime deſpiciendum, quem e regali genere audivimus eſſe. Utinam homines ruſtici, quibus ratiocinando aſſequi minime datum eſt, quid ſit Mel, ſaltem ruditer experiundo cognoſcerent, quantas vires maxima ejus virtus habeat; illos, ſpectata virtute, & ceræ, & quibuſcumque terræ fructibus maximo pretio ipſum eſſe prælaturos certus ſum; ipſi tamen, quos ignorantia in perpetuum fefellit, illud jam negligere conſueverunt, ac ſi & cera, & quibuſcumque terræ fructibus longe inferius eſſet; quoniam præter nomen, & ejus dulcedinem, nihil aliud de Melle compertum habent. Mirum mihi ſane non videretur, ſi ego ruſticum hominem, qui ligna amputare, & in ſtrue poſita vincire a pueritia aſſuetus fuit, pretioſos lapides, tanquam vulgaria ſaxa neglexiſſe intelligerem.

F I N I S.